

Winter 2023

HET STEENUILTJE

SEIZOENBLAD IVN MUNSTERGELEENSITTARD

Ontdekkingstocht 'Nieuwe Gezichten'

BELEEF DE NATUUR!

Mededelingen uit het bestuur

Wijzigingen bestuurssamenstelling

Per 1 januari heeft Maarten Hinskens zijn functie als secretaris neergelegd zoals eerder aangegeven tijdens de laatste ALV.

Hub Mulders heeft door omstandigheden ook recent zijn functie moeten neerleggen als voorzitter. Wij danken beide voor al hun inzet voor onze vereniging.

Tiny Forest

Recent is een Tiny Forest op Parc Glana van Zuyderland aangelegd, de aanleg is betaald door de gemeente.

Basisschool de Reuzepas in Geleen gaat op het Tiny Forest buitenlessen geven, ze hebben een "natuuronderwijzer". Het IVN heeft een Tiny Forest leskist gemaakt.

Wij gaan meehelpen om 1x per jaar in het najaar te snoeien en waar nodig verder ondersteunen.

Rabobank actie

Bij de Rabobank clubactie is €594,48 opgehaald, hartelijk dank voor uw steun.

Voedselbossen LEADER project met subsidiemogelijkheden

IVN is benaderd voor een deelname aan dit programma. K. Blankers en F. Penners gaan voor ons bekijken, wat het project meer concreet inhoudt voor onze afdeling en of we dit project daadwerkelijk kunnen gaan oppakken

Ledenwerving

Onze IVN-afdeling gaat deelnemen aan een landelijk pilotproject voor het werven van nieuwe leden en de communicatie over het werven van nieuwe leden.

Dit project heet "Expeditie Nieuwe Gezichten"

F. Vroomen zal als contact/kartrekker voor onze afdeling optreden.

Statuten en huishoudelijk reglement

Tijdens de laatste ALV op 11 oktober werden de statuten en het huishoudelijk reglement besproken en wij dachten deze ook te hebben vastgelegd. Nadien bleek echter dat minder dan drie vierde van de leden vertegenwoordigd was tijdens de ALV waardoor de wijzigingen niet door konden gaan.

Derhalve zal op korte termijn een nieuwe ALV plaatsvinden waarbij de voorgestelde wijzigingen nogmaals geagendeerd worden.

Ruimtelijke ordening

De werkgroep ruimtelijke ordening heeft een inspraakreactie gegeven op het Voorontwerp Bestemmingsplan gebied Watersley in samenwerking met de Stichting Behoud Kollenberg. Mede naar aanleiding van de reacties zal het college zich een standpunt vormen. Nadat het college een besluit heeft ingenomen zal het ontwerp van het bestemmingsplan ter inzage worden gelegd en krijgen wij bericht over de reactie van het college op onze inspraakreactie.

In samenspraak met de Stichting Behoud Kollenberg en de Dassenwerkgroep Limburg hebben wij t.a.v. het

gebruik van MTB-routes en de aantoonbare schade aan het Natuurnetwerk Nederland op het terrein Watersley handhavingsverzoeken ingediend bij de provincie en de gemeente.

De werkgroep ruimtelijke ordening heeft een inspraakreactie gegeven op de Notitie Reikwijdte en Detailniveau Omgevingseffectrapport Sittard-Geleen, Omgevingsvisie gemeente Sittard-Geleen, een gedeelte van onze adviezen werd overgenomen door het college. De komende tijd zal de werkgroep verder actief blijven participeren bij de totstandkoming van de nieuwe omgevingsvisie van de gemeente.

Inbraak heemtuin (huis)

Op 14 januari jl is door één van de beheerders van de heemtuin van IVN Munstergeleen geconstateerd dat er ingebroken is in het heemtuinhuis van de heemtuin. De inbraak heeft plaatsgevonden tussen woensdagmiddag 11 januari 15:00 uur en zaterdagmorgen 14 januari 9:00 uur. De inbrekers zijn hoogstwaarschijnlijk ergens over de omheining van de heemtuin geklommen en hebben zich toegang verschaft tot het heemtuinhuis door een hangslot met cijfercode te openen of te forceren. Tevens hebben ze zich toegang verschaft tot een container waarin materiaal voor werkzaamheden is opgeslagen en ze hebben een archiefkast in het heemtuinhuis opengebroken. Behalve een viertal hangsloten is er niets meegenomen.

IVN Bomencursus 2023

De cursus start op 5 februari en wordt verzorgd door de samenwerkende IVN-afdelingen van de Regio Westelijke Mijnstreek.

Het doel van de cursus is om de waarde van bomen vanuit diverse perspectieven voor het voetlicht te brengen. Aan de orde komt plantkundige informatie o.a. determineren, de groei van bomen, hun onmisbare plek in ons ecologisch systeem, maar ook de rol van bomen en het bos in de geschiedenis en bij het bevorderen van onze gezondheid.

De bomencursus omvat in totaal 6 lessen, namelijk 4 actieve buitenlessen (per jaargetijde één) en twee theorielessen.

Vanuit onze afdeling zal Josette Janssen de cursus verzorgen.

Namens het bestuur, Ilona Schmeets

**Luxe bakkerij
Bie Christel**

Peterstraat 29
Munstergeleen

046 4580043

In de Heemtuin eten we vaak vlaai of ander gebak van Bie Christel

HET STEENUILTJE

Definiëring werkgebied IVN MunsterGeleenSittard

Recent hebben wij als IVN MunsterGeleenSittard een bezwaarschrift onzerzijds verdedigd bij de commissie voor bezwaarschriften van de gemeente Sittard-Geleen.

Een van de punten waar wij nadrukkelijk op bevestiging werden was de definiëring van ons werkgebied in de statuten. De beschrijving dat in dit onderling overleg met de regio waartoe de regio behoort werd bepaald, vond men (te) vaag. We vreesden dat dit een reden voor niet ontvankelijkheid zou kunnen worden.

Navraag bij het landelijk IVN bureau gaf de volgende informatie: IVN kent afdelingen. Deze zijn door de Landelijke Raad erkend. Het werkgebied van een afdeling mag niet het werkgebied van een andere afdeling overlappen, tenzij de Landelijke Raad dit expliciet toestaat.

Op 1 december 2022 werd tijdens het IVN-regio overleg in overleg met de andere IVN-afdelingen het werkgebied van IVN MunsterGeleenSittard volgens onderstaande afbeelding vastgelegd. De zwarte lijn definieert ons werkgebied.

Ilona Schmeets

Inhoud

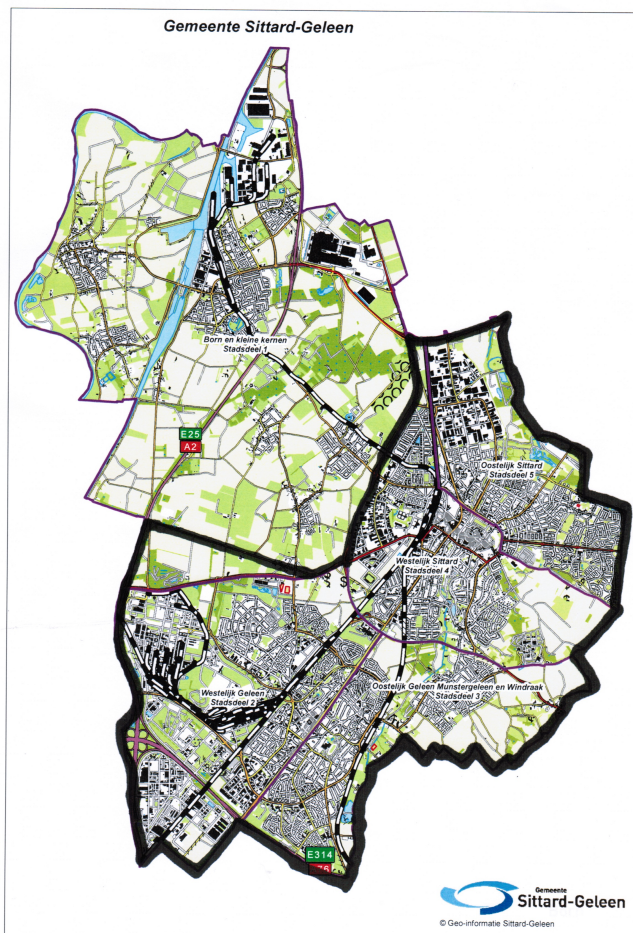
- 2 Mededelingen uit het bestuur
- 3 Definiëring werkgebied IVN MunstergeleenSittard
- 4-5 Ommetje Wanenberg deel 2
- 6-7 Stijgend mijnwater en de gevolgen
- 8 Aangenaam verrast
- 10-11 Ontdekkingsstocht 'Nieuwe gezichten'
- 12 Programma van activiteiten

Colofon

Het Steenuiltje is het seizoensblad van IVN MunstergeleenSittard en verschijnt normaal gesproken viermaal per jaar.

Dringende oproep aan de leden:

Het bestuur is het adressenbestand van de leden en de donateurs aan het bijwerken. Van een groot aantal leden en donateurs hebben wij nog geen e-mailadres ter beschikking. Het bestuur vraagt u om uw e-mailadres op te sturen naar : ivn.munstergeleensittard@gmail.com.

Ommetje Wanenberg - deel 2

In het vorige Steenuiltje stond deel 1 van het Ommetje Wanenberg dat Kees Blankers gemaakt heeft voor de Landschapsgidsopleiding 2020-2022.

Deel 1 eindigde bij het hellingbos tussen de wegen Hoddelsley en de Wanenberg

Ga uit het hellingbos komende bij de verharde weg linksaf de Wanenberg op. En loop door totdat je op het hoogste punt bent en de weg weer iets naar beneden gaat. Dit is het hoogste punt van de Wanenberg, 100m boven NAP.

1000-1900

Vroeger zal dit gebied er heel anders uitgezien hebben. Tot het jaar 1000 was het waarschijnlijk geheel bebost. Tussen 1000 en 1300 zijn door ontwikkeling van de landbouw veel bossen gerooid en zijn nederzettingen gesticht, waaronder hier vlakbij het dorp Doenrade. -rade of -rode betekent grond waar het bos gerooid is.

Dit is doorgegaan tot 1900. Het hout werd gebruikt om te stoken en huizen te bouwen. Op de kaart van het gebied uit 1864 (niet afgebeeld) is heel duidelijk te zien dat dit gebied, op de steile noordhellingen na, in de negentiende eeuw weinig bebost was. De rest van het gebied was in gebruik als akker (de vlakke gedeelten) en als grasweides (de minder steile hellingen).

1900-2022

In de grasweides in dit gebied werden begin twintigste eeuw hoogstamfruitbomen aangeplant. Het fruit ervan werd uiteraard gebruikt voor de Limburgse vlaaien.

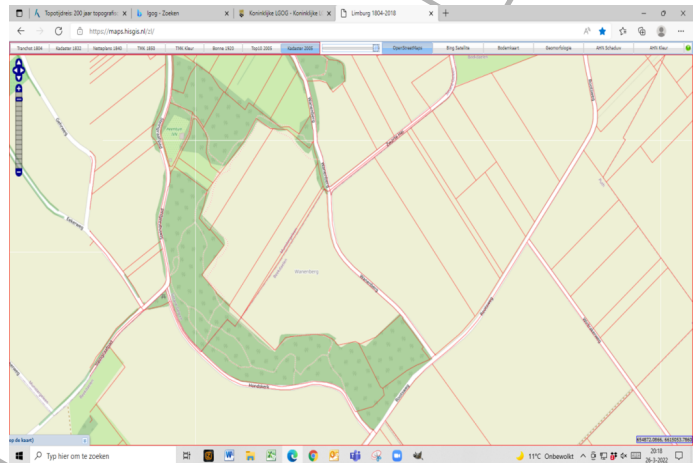
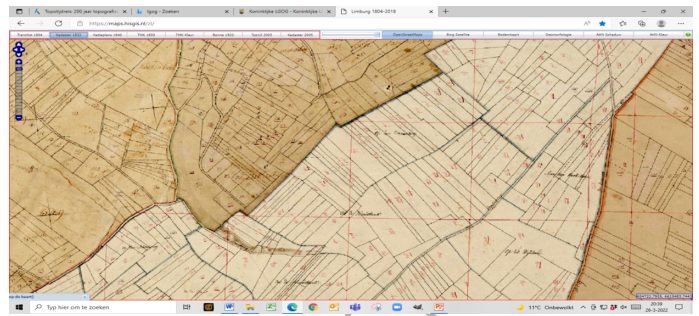
Toen begon men echter ook met het afgegraven van een aantal steile hellingen voor om grind en zand te winnen. Dat gebeurde in Zuid-Limburg op veel hellingen. Je kan dat later in het ommetje nog zien.

Met dit grind werden straten verhard, maar ook de ondergrond van de trambaan tussen Heerlen en Sittard, die daar tot de jaren veertig voor het vervoer van personen diende (de tram werd daarna vervangen door bussen). In de jaren vijftig en zestig stopten de grindafravingen. Op en rondom deze afgravingen ontstonden bospercelen.

Ruilverkaveling

In de jaren zestig en zeventig heeft in dit gebied een ruilverkaveling plaatsgevonden, die gericht was op het ruilen van percelen tussen de agrariërs, zodat ze grotere percelen kregen, en die ook nog dicht bij hun boerderijen lagen. Hiervoor werden er wegen weggehaald en kwamen er andere wegen ervoor in de plaats.

Hiernaast is op de kaart van 1850 goed te zien dat er op de Wanenberg zeer veel smalle kavels waren. Nu zijn er maar een paar brede kavels, te zien op de kaart eronder van 2019).

Ga op het eind van de weg (de Wanenberg) op de T-splitsing rechtsaf, de Rootsweg in. Ga vervolgens na 100 meter weer rechtsaf, de Hondskerk in. Links van de weg de Hondskerk ligt een groot perceel waar korenwolven uitgezet zijn.

Korenwolven

De Europese hamster of korenwolf is in West-Europa een sterk bedreigd knaagdier. Korenwolf is een Zuid-Limburgse naam die verwijst naar het hamstere van voedsel. In het Limburgs betekent 'woof' namelijk inhalig en koren slaat uiteraard op het voedsel. De korenwolf leeft overdag ondergronds en gaat pas 's avonds en 's nachts op zoek naar eten. Wordt hij bedreigd dan gaat hij rechtop staan om minder op te vallen met zijn zwarte buik (zie foto hiernaast).

In Nederland is de korenwolf beperkt tot het open, agrarische landschap van Zuid- en Midden-Limburg. Hier leven ze in graanakkers op de löss- en leemgronden, waar ze voldoende stevigheid vinden om burchten te bouwen. Ze zijn afhankelijk van kruidenrijke akkers.

Door intensieve landbouw en versnippering van het leefgebied was de korenwolf vrijwel uitgestorven in Nederland. Sinds 2000 is een fok- en herintroductieprogramma begonnen. Op een aantal akkers van de Kollenberg en Windraak/Puth vindt sinds 2005/2006 hamstervriendelijk beheer plaats. Op deze akkers wordt onder andere graan, bladrammenas en/of luzerne geteeld. Roofdieren, met name vossen, staan de korenwolf constant naar het leven. Maar ook de buizerd vangt zeer veel korenwolven. Daardoor staat de populatie momenteel nog steeds flink onder druk en komt het doel van het fokprogramma in gevaar. Veel akkervogels en zaad-etende broedvogels als de geelgors en de grauwe gors profiteren van het ham-

sterbeheer en nemen bij de akkers in aantal toe. De patrijs wordt ook af en toe op dit veld waargenomen. Na 100 meter loopt rechts een onverhard pad door het bos omhoog. Volg dit pad door het bos. Ga na 50 meter niet rechtsaf omhoog.

Grindgroeves

Dit bos heeft diepe kuilen omdat hier grind en zand afgegraven is. Deze afgravingen vonden plaats tussen 1920-1960. Op de kaart van 1940 hieronder zijn de gele plekken de eerste ontgrindingen. Op de kaart van 1850 daaronder is goed te zien dat dit gebied eerst een schuin aflopende akker was.

Na de afgravingen ontstond een hobbelig terrein met een steilwand. Het gebied is verwilderd en er zijn bomen gaan groeien.

Hoe is dit grind hier terecht gekomen?

15 miljoen jaar geleden was hier nog zee. Het gebied werd langzaam land. Eerst stroomde de Oerrijn door dit gebied (de Rijn lag toen een stuk zuidelijker dan tegenwoordig).

12 miljoen jaar geleden kwam de Ardennen omhoog en stroomde de Oermaas breed over heel Zuid-Limburg met een wirwar van geulen. Over een brede vlakte werd met name zand en klei afgezet.

Zo'n 2 miljoen jaar geleden kwamen de Ardennen en ook Zuid-Limburg verder omhoog en was er sprake van een insnijdende Maas met heel veel aanvoer van grind van de Ardennen. Eerst stroomde Maas naar het oosten (Oostmaas). Door verder opheffing van de Ardennen verlegde de Maas haar loop naar het westen (Westmaas).

In de (tussen)ijstijden ontstonden diepe erosiedalen die nu terug te vinden zijn als dalen met beken erin.

Maar ook dalen zonder beken, dat een droogdal genoemd wordt.

Tijdens de 2 laatste ijstijden is het grind bedekt met een löss-laag. Een soort zeer fijn zeezand dat wegwaide van de tijdens de ijstijden drooggevalen Noordzee.

Het pad kronkelt door het bos. Uiteindelijk kom je uit op het kruispunt van de weg Hondskerk en het Steingraafpad. Een kruispunt met een picknickplaats. Ga hier rechtsaf het verharde Steingraafpad in.

Steingraafpad

Het Steingraafpad is een holle weg, die tijdens regen erg nat is en veel water afvoert. En daarom ook wel Steengrub genoemd. Al dat water komt via de Steengrub uit in de Geleenbeek.

Graaf in Steingraafpad verwijst naar de functie van waterloop waaruit dit pad is ontstaan. Grub in Steengrub betekent in het dialect Greppel.

Holle wegen en grubben

Een grub ontstaat door de invloed van stromend water. Een holle weg ontstaat als een grub ook als weg gebruikt wordt. Holle wegen hebben hun eigen micro-klimaat omdat er weinig zon doorkomt. Daardoor is het daar vochtiger en minder warm dan in de omgeving. Langs de rand groeit vaak es, zomereik, gewone vlier en rode kornoelje. Door de in-spoeling van mest uit aangrenzende landbouwgronden zijn de taluds van holle wegen voedselrijk. Soorten als look zonder look, robertskruid, aalbes en dagkoekoeksbloem profiteren hiervan.

Loop de Steingraafpad af tot de Y-splitsing. Ga rechtsaf en kom na 30 meter uit bij de Heemtuin van IVN-Munstergeleen. Loop langs de Heemtuin en ga op het eind ervan bij een T-splitsing linksaf en loop via een trap naar beneden om weer uit te komen op het Steingraafpad. Ga daar rechtsaf en loop door tot aan de tweede weg rechts. Dat is weer de Hoddelsley. Loop daar rechtdoor een onverhard pad in. Links staan na 30 meter perenbomen.

Perenweide

Deze perenweide is 80 jaar oud en is een restant van een groot gebied met boomgaarden. In de weide staan 14 perenbomen van het soort legipont, een oud Belgisch perenras.

Loop omhoog over een smal pad door het gras. Let goed op, na 100 meter zie je rechts van het pad een van hout uitgekapte hand. Wat zit er in die hand?

Krombroodrapen

Op dit punt vindt ieder jaar de traditie van het krombroodgooien plaats: 'Krombrood' is het krom broodje dat met halfvasten uitgeworpen wordt naar met name de jeugd. Het uitdelen van brood aan armen is een traditie die terug gaat tot de 15e eeuw. Loop door omhoog en houdt links aan. Na 100 meter is de parkeerplaats waar het ommetje gestart is.

Dit is het eindpunt van de wandeling. Voor vragen over dit ommetjes mag men mij gerust bellen of e-mailen (kees.blankers@telfort.n, 06-54643992).

Stijgend mijnwater en de gevolgen voor het grondwater en bodem

In 2014 startte het Ministerie van Economische Zaken met een onderzoek naar de 'na-ijlende gevolgen van de steenkolenwinning in Zuid-Limburg'. Doel van het onderzoek was de risico's van het alsmaar stijgende mijnwater in de verlaten steenkolenmijnen te bepalen en de grootte van die risico's te bepalen en een programma te adviseren om de ontwikkelingen in de gaten te kunnen houden.

Het onderzoek werd gedaan door een aantal onderzoeksinstituten, ingenieurs bureaus en ter zake kundige specialisten. Een van deze specialisten, Wiel Niks, oud-mijnopzichter en mede-stichter van het Mijnmuseum te Heerlen, uitte zijn zorgen over de gevaren die het alsmaar stijgende zoute mijnwater kan opleveren voor het grondwater. Verder heeft hij gewezen op de gevaren van de met de stijging gepaard gaande bodemstijgingen zowel in de Westelijke als ook Oostelijke Mijnstreek.

Zijn waarschuwingen hebben sindsdien de belangstelling gekregen van Fred Vroomen, lid van de IVN werkgroep 'ruimtelijke ordening'. Immers, datgene wat diep onder onze voeten gebeurt met potentiële gevolgen voor ons grondwater, beïnvloedt de gezondheid van alles wat gebruik maakt van dit grondwater: mens, flora en fauna.

Alle reden om de ontwikkelingen actief te volgen en middels het bevorderen van de publieke bewustwording via educatie het thema ook nu vele jaren ná de sluiting van onze mijnen levend te houden, zodat we met ons allen waakzaam blijven.

Sluiting van de Zuid-Limburgse mijnen

De Limburgse mijnen werden, na de beroemde en beruchte speech van den Uyl op 17 december 1964 in de Schouwburg te Heerlen, een na de ander gesloten in de periode 1967 en 1974.

Uiteraard stopte met het succesvol stoppen van de mijnen, ook het oppompen van het mijnwater uit de mijnen stapsgewijs. Als we bedenken dat er circa 660 m3 per uur water werd weggepompt, is gemakkelijk in te zien dat met het stijgen van de waterspiegel aan de Nederlandse kant, de Duitse mijnen last kregen van watertoevloed. Besloten werd om de Beerenbosch-schacht te Kerkrade in het concessiegebied van de Domaniale Mij, als pompschacht te gaan gebruiken. Er werden tot 1992 grote hoeveelheden water afgepompt naar de Worm bij Herzogenrath. In 1992 stopte ook de laatste mijn aan de Duitse kant en kon het afpompen van mijnwater worden gestopt in 1994. Daarna steeg het water in de mijnzetels ongeremd door, hoewel er door de autoriteiten na verloop van tijd een soort hydraulisch evenwicht werd verwacht tussen aanvoer van (regen)water en afvoer via diverse breuken in de ondergrond. Die situatie is anno 2023 nog niet ingetreden en geeft reden tot zorg.

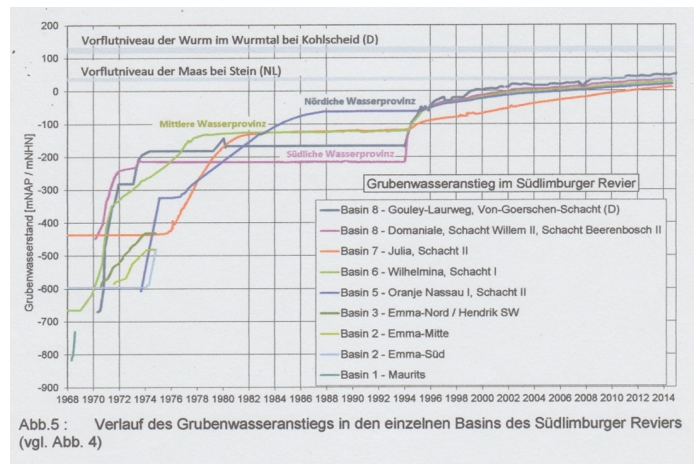
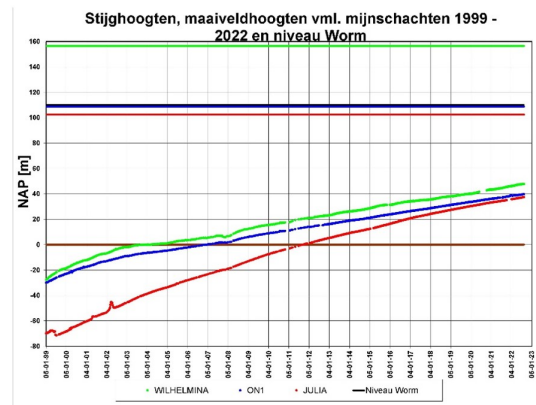

Fig 1: in 1994 stopt het afpompen in de Beerenbosch schacht in 1994.

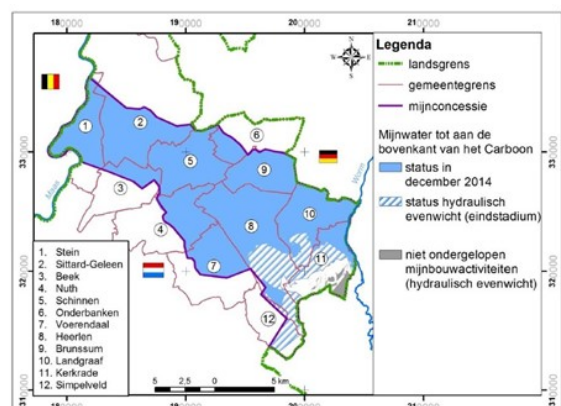
Opmerkelijk is dat in 2014 het mijnwater het maaswater-niveau bereikte in het voormalige concessiegebied Maurits [figuur 1] en een hydraulisch evenwicht verwacht mocht worden. Desondanks steeg het mijnwater-niveau lineair door en heeft heden 2023 het niveau +41 boven NAP bereikt. [figuur 2]

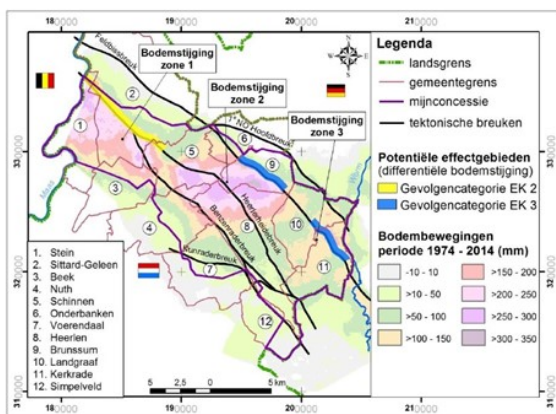
Figuur 2: in 2012 wordt het Maasniveau (+20 meter boven NAP) bereikt, huidige niveau +41 m boven NAP.

De grote vraag is nu waar eindigt deze mijnwaterstijging en wanneer wordt de onderkant van de grondwater voerende kleilagen bereikt?

Duidelijk is wel dat in 2014 het overgrote deel van de Carboonlagen waarin koolwinning plaatsvond helemaal was volgelopen [figuur 3, hieronder].

De gevolgen van het vollopen van de mijnlagen waren in 2014 ook zichtbaar via de bodemstijgingen die overal in Zuid-Limburg her en der optraden tot wel 35 cm! [Zie figuur 4 hieronder].

Daarbij is de bodemstijging in het gebied van de Emma ter hoogte van Amstenrade opmerkelijk, evenzo het gebied in het zuidelijk deel van Sittard-Geleen waar door de ongelijke stijging met het noordelijk gebied van Sittard-Geleen (gele zone) over korte afstanden spanning op funderingen van huizen en fabrieken kan ontstaan.

De Kunradersteenlaag

Bij de beantwoording van de vraag waar de mijnwaterstijging eindigt hebben Fred Vroomen en Wiel Niks gebruikgemaakt van een speciale kaart die een zij-aanzicht biedt van de diverse steenlagen in de ondergrond [figuur 5].

Daarin is van belang de zgn Kunradersteenlaag die niet-waterdoorlatend is. Deze laag is in een groot deel van Zuid-Limburg een waterscheiding tussen het met mijnwater volgelopen Carboondeel en de bovenliggende grondwater bevattende laag.

Deze laag lijkt een schijnbare veiligheid te bieden die ons grondwater afscheid van het onderliggende op-drukkende mijnwater.

Gemakkelijk is te zien dat de huidige mijnwaterstand ter plaatse van de ON1 schacht +41 meter NAP net onder de kop van deze Kunradersteenlaag ligt. Nog een meter of 2 stijging en dan zal het water over de kop van de Kunradersteenlaag gaan afvloeien. We weten dat het mijnwater per jaar 2 meter stijgt. Dit heeft als consequentie dat ergens in de loop van het jaar 2023 of 2024 dit overloophenomeen een aanvang zal nemen.

De eerste grondwater voerende lagen boven de voormalige Emma-concessie zullen hierdoor geraakt kunnen worden. Verderweg liggend is het mogelijk dat op de locatie Snijdersberg, Broekhoven, Geulle het mijnwater aan de oppervlakte zal komen, als het schuin aflopende vlak van de Kunradersteenlaag aan de bovenzijde vrij vlak is en weinig weerstand kan bieden tegen de hoeveelheid mijnwater dat de 'berg' afrolt.

Door de opwaartse druk die het mijnwater op het grondwater zal uitoefenen is ook een toenemende vernatting van het Geleenbeekdal te verwachten.

Of dit ook werkelijk gebeurt hangt af van de werke-

lijke geometrie (vorm) van de bovenkant van de Kunradersteenlaag. Uit de mijntijd is bekend dat deze laag niet netjes recht en vlak is, doch zadels, slenken en heffingen vertoont.

Aan de hand van TNO boorgat data (Dinoloket) zijn Fred en Wiel bezig om in de eerste helft van 2023 in een 3D model de vorm en ligging van deze laag beter zichtbaar te maken. Deze resultaten zullen tijdens een IVN MunsterGeleenSittard lezing 6 juni 2023 en 10 juni 2023 kenbaar worden gemaakt.

Fred Vroomen

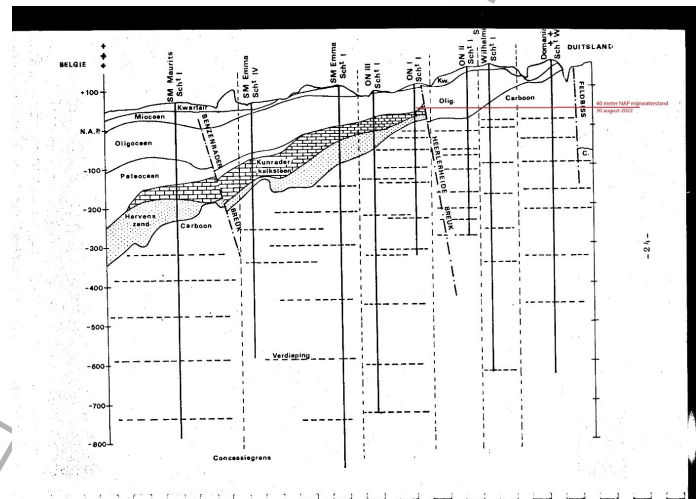

Fig 5: De Kunrader Steenlaag in perspectief versus het actuele mijnwater-niveau (rood).

Stiltewandeling 4 november

IVN Munstergeleen heeft in het verleden verschillende stiltewandelingen gehouden die eindigden met een klankschalenconcert van Rose Debats in de Heemtuin. Dat concept werd in 2019 voor het eerst uitgevoerd met medewerking van Plök, later kwam daar Zen.nl bij.

In het jaar 2020 kwam het er niet van wegens corona en in 2021 werd er alleen gewandeld – onderling afstand houdend - en waren er geen klankschalen om dezelfde reden.

Gelukkig hadden we dit jaar nergens meer last van (hoewel minstens een persoon zich nou net moest afmelden wegens corona) en kon de wandeling doorgaan met de medewerking van Bart Koenders die in de Heemtuin een klankbeleving verzorgde.

Bart maakte gebruik van instrumenten als Hang, Gong, Fluit, Fijara, Gitaar, Sansula, Shakers, Ocean-drum en Native American Flute, akoestische instrumenten waarmee hij een intuïtief spel creëerde van klanken en stiltes die bijdroegen aan de ontspanning van de wandelaars na de inspanning.

Als tijdstip voor de wandeling is de laatste jaren steeds een vrijdagavond gekozen in de eerste helft van november die dicht ligt bij de volle maan. Mede dankzij die volle maan, de feeërieke sfeer en het akoestisch genot wordt de sfeer als magisch ervaren. Dit jaar waren er tussen de 45 en 50 deelnemers.

Volgend jaar zal de stiltewandeling worden gehouden op 10 november.

Ben Bongers

Contributie

Beste leden van IVN Nederland, beste donateurs/begunstigers,
Het jaar 2023 is al begonnen en daar hoort ook weer de jaarlijkse bijdrage bij.

Hierbij ondersteunt u onze activiteiten voor zowel de heemtuin als de andere activiteiten.

Leden van IVN Nederland betalen hun bijdrage rechtstreeks aan het kantoor in Amsterdam. Er vindt een automatisch incasso plaats. De helft van hun contributie wordt door IVN Nederland gestort op de rekening van IVN MunsterGeleenSittard.

Als u ook de Natuurgids wenst te ontvangen, dient U €17,- op onze rekening (NL80RABO0135007968) te storten.

Begunstigers/Donateurs van IVN MunsterGeleenSittard betalen zoals gebruikelijk rechtstreeks op onze Raborekening (NL80RABO0135007968).

Het bedrag is nog steeds €12,50. Als U ook een abonnement op de Natuurgids wilt hebben, dan dient u hiervoor €17,- extra op de rekening te storten. Samen dus €29,50.

We danken U zeer voor Uw bijdrage in het afgelopen jaar, waardoor we onze activiteiten konden realiseren. De heemtuin is in goede staat van onderhoud, daarnaast heeft U het Steenuiltje mogen ontvangen. We zien Uw bijdrage gaarne uiterlijk 26 februari 2023 tegemoet.

Namens het bestuur,

Josette Janssen-Corbeij, penningmeester IVN
MunsterGeleenSittard

Mjclg.janssen@gmail.com

Elly Hermans, groente en fruit op de Sittardse weekmarkt

Aangenaam verrast

De laatste jaren ga ik met regelmaat vanaf eind september naar het Kasteel Borgharen.

De reden van mijn bezoek is niet het Kasteel, maar de Traliestinkzwam die daar voorkomt.

Als 17-jarig menneke kwam ik regelmatig ophet Kasteel. Daar stonden destijds 4 hele grote bakken met rietplanten op het binnenterrein. Ik vermoed dat toen die bakken geruimd zijn men de grond rondom de gracht verdeeld heeft en dat dat tot op de dag van vandaag de bodemstof is voor deze bijzondere zwam. De Traliestinkzwam (*Clathrus ruber*) is een mediterrane soort die zeer zelden in Nederland wordt aangetroffen. De zwam kan echter worden gevonden op humusrijke bodems, in tuinen en andere sterk door de mens beïnvloede standplaatsen (o.a. kerkhoven).

Duivelsei

De ontwikkeling van de Traliestinkzwam begint met witachtig, "duivelsei", net een pingpongballetje met een grove, netvormige tekening, 2 a 6 cm groot. Op een gegeven moment scheurt het "ei" open en komt er een vruchtlichaam in de vorm van een bolvormig netwerk te voorschijn. De binnenzijde van de "tralies" is aanvankelijk bedekt met een groenachtige - bijna zwarte, slijmerige sporenmassa.

Als je de moeite doet om op de knieën te gaan en eraan ruikt, dan valt je meteen desterke aasgeur op: een van de typische kenmerken van deze soort. Zijn structuur is tralie-achtig en op zijn mooist is de bolvormige zwam scharlakenrood. Bij het afsterven verbleekt hij tot aan het zwarte toe. Dan treft men er ook veel vliegen op aan. In ideale conditie kan hij 10 a 15 cm hoog worden en 10 a 15 cm breed, en dan is ie op zijn mooist. Voor de liefhebbers die zelf eens willen gaan kijken in de paddestoelentijd. Dat is toegestaan mits men zich aan de regels houdt die ter plekke vermeld staan.

Pie Gilissen

Maatschappelijke stage 17-20 oktober

Na een onderbreking van twee jaar kon de maatschappelijke stage van Gymnasium4-leerlingen van Trevianum Scholengroep weer doorgang vinden. Voor de school is het een hele klus om de leerlingen onder te brengen en zelf vond ik het als bij Plök en Notre Reine (wijngaard) gedetacheerde IVN'er logisch om de stage allereerst bij IVN MunsterGeleenSittard aan te melden.

Het was een goed voorstel van het bestuur om de leerlingen op de eerste ochtend te laten werken bij de Heemtuin, hun een rondleiding te geven door de tuin en een lunch aan te bieden. Ze hebben daar met veel genoeg gewerkt, gekeken en genoten van de heerlijke soep en de broodjes. Voor Ilona was het ook een kolfje naar haar (moeder)hand. Dat bleek behalve uit de verzorgde lunch ook uit de conversatie die zij aan de leerlingen wist te ontlokken.

Daarna ging ik met de leerlingen en het nodige gereedschap naar de andere kant van de Wanenberg, de werkplek van Plök en wel de Hóddelshaof, waar ik met deze vijf leerlingen de volgende dag zou werken. De laatste twee dagen zouden zij in het Plökbos aan de Veedwarsweg werken en zou ik de vier die daar de eerste twee dagen hadden gewerkt in hun plaats krijgen. De wisseling verliep niet geheel vlekkeloos als gevolg van communicatie die een beetje langs elkaar heen liep. Voordat iedereen op zijn bestemming was, was er meer dan een half uur verlopen.

Plökbos

Door het werken op twee locaties (nog afgezien van de extra locatie op de eerste dag) hadden de leerlingen de mogelijkheid van vergelijking. Uit de verslagen blijkt dat ze meer hadden geleerd in het Plökbos dan in de Hóddelshaof.

Dat heeft vooral te maken met hoe ondergetekende in elkaar zit. Die denkt dat, als hij de informatie aan de leerlingen vooraf op schrift verstrekt, die leerlingen dat allemaal lezen, gebruiken voor hun verslag en hun handen vrij hebben om te werken en meters te maken. Die meters zijn inderdaad gemaakt maar veelzeggend was de opmerking van begeleidster (van Notre Reine) Anke : "Ik had wel de indruk dat wij als begeleiders harder hebben gewerkt dan de leerlingen."

Traditioneel werd de MaS afgesloten met een lunch in Brasserie Abshoven met dank aan de gemeente voor de subsidie.

Wij hopen volgend jaar de MaS weer te organiseren. Ervaringen van leerlingen uit hun verslagen (bloemlezing):

Op maandag begonnen we om 8:30 met uitleg van Bert over het Plökbos en het gereedschap wat we de 2 dagen die we bij hem zouden werken zouden gebruiken, daarna gingen we aan het werk. Eerst werkten we aan de boomkorven (korf eraf halen, plantje vrijmaken, bladeren eromheen en korf er weer omheen), na een korte pauze om 10:15 zijn we naar de dorpsgaard gelopen om een rabarberplant te zetten en wat andere planten mee terug te nemen om

in het voedselbos te planten. Deze hebben we na een iets grotere pauze in de grond gezet, daarna was de dag voorbij en keerden we terug naar de tennisbaan. Woensdag was de eerste dag dat we naar de Hóddelshaof moesten, we hadden moeite om deze te vinden dus begonnen we een halfuurtje later. Voor de korte pauze ruimden we een heel veld aan brandnetels weg en maakten er een enorme hoop van (zie foto). Na de lunchpauze maakten we een begin aan een houtwal van omgehakte bomen en gevonden takken. Aan het eind liepen we nog even de Wanenberg om en liet Ben ons de Beleaeftóngerd zien, waarna we naar huis terugkeerden.

Wijngaard

De laatste 2 dagen werkte ik op een wijngaard. Hier heb ik wat minder gevarieerd werk gedaan en ik heb hier ook vrijwel niks geleerd over het werk zelf. Wel is ons in de pauze wat verteld over de wijngaard en de omgeving. Op de eerste dag hier heb ik de hele dag bomen verwerkt. Dat wil zeggen dat ik de zijtakken eraf heb gehaald zodat ze recht waren en daarna heb ik ze op een stapel gegooid. De dag erna heb ik eerst een heg gesnoeid en daarna wat gras bij elkaar geharkt. Ik heb hier niks van geleerd, want al die dingen heb ik al eens eerder gedaan en ik wist al hoe het moest en waarom het gedaan werd.

'Ik vond het een leuke stage, het was hard werken, maar ik heb veel nieuwe ervaringen opgedaan en leuke mensen leren kennen. Van tevoren had ik verwacht dat ik het fysiek zwaarder zou vinden, maar dit viel achteraf dus best wel mee. Ik vond het leukste onderdeel van de stage het ruimte maken voor planten met Bert. Ik wil jullie en heel Plök en IVN MunsterGeleenSittard dus bedanken voor deze stage.'

Ben Bongers

Ontdekkingstocht “Nieuwe gezichten”

De aanleiding

Zoals in de nieuwjaarspeech van onze waarnemend voorzitter Ilona Schmeets werd opgemerkt zit IVN MunsterGeleenSittard midden in een fase van overgangen, transities. Het oude vertrouwde is er nog wel, maar de toekomst klopt aan de deur. Net zoals je de lente voelt aankomen; het hangt in de lucht maar je ziet het nog niet, zo voelt iedereen in de vereniging intuïtief aan dat ‘er iets moet gebeuren’.

Tijdens de nieuwjaarsbijeenkomst wisten enkele aanwezigen het ook hardop te benoemen: “we hebben nieuwe leden nodig om de werkgroepen aan te vullen met actieve leden” (helemaal nieuw was dit nieuw geluid ook weer niet, want in de algemene ledenvergaderingen in mei en oktober werd dit gevoel ook benoemd, hetzij toen nog beetje schuchter en bescheiden).

Deze geluiden, vertaalt in de concrete vraag “hoe doe je dat nieuwe vinden en aantrekken” werd gedeeld met Sylvia Spierts, IVN Limburg vrijwilligersconsulent te Roermond. Tijdens een kennismakingsgesprek werden we meegenomen in de plannen om, met ondersteuning van de provincie Limburg die vrijwilligerswerk wil stimuleren, een nieuwe IVN ledenwervingscampagne in mei/juni 2023 te organiseren.

Omdat IVN landelijk in samenwerking met de NOV (Platform vrijwillige inzet) experimenteert met een nieuwe methode “Expeditie Nieuwe Gezichten”, besloten we ter plekke om een poging te wagen om kennis te maken met deze methode en te bekijken of IVN MGS er baat kan hebben.

Beter goed gekopieerd en resultaten boeken, dan zelf moeizaam bedacht.....

De reis start

Kortom: Fred Vroomen IVN MunsterGeleenSittard werd aangemeld voor een activiteit “Expeditie Nieuwe Gezichten” op het hoofdkantoor IVN Nederland te Amsterdam 22 januari 2023.

Drie dagen voor deze sessie plofte 19 januari een dikke, vet bolstaande enveloppe, in de bus. Daarin lege afdrucken van een Expeditieplan. Of we dit even wilden invullen, zodat onze beoogde begeleiders, Marjolein Lommen en Robbert Hesen enige notie konden krijgen van het wat en hoe bij IVN MGS. Met hulp van Josette en Ilona kon ik er gelukkig toch nog snel ‘chocola van maken’ en opsturen naar de cursusorganisatie. De reis was begonnen.

Omdat je als IVN’er altijd net iets meer natuurbewust bent, stond ik in de vroege ochtend van zaterdag 22 januari koukleumend op het perron te wachten op de CO2 neutraal rijdende Arriva trein.

Zonder enige mededeling waar bleek opeens ‘deze trein rijdt niet’ en de volgende trein ‘rijdt ook niet’. Dan maar met een ouderen-sprintje rennend naar

huis en vervolgens met de auto naar Amsterdam. Je wil toch je best doen om IVN MGS een stapje vooruit te helpen.

De dag was merkwaardig begonnen. Het bleek een dag te zijn met nog meer verrassingen.....

De bijeenkomst

Precies bij aanvang van de aankomst 10:30, schoof ik een tikje hijgend in mijn winterjas, aan tafel. Een beetje verbaasd aangekeken door de reeds aanwezigen. Bleek dat ik op dat moment, samen met Marcel van IVN Maas en Niers en Resie van IVN Oost Veluwezoom, de enige aanwezige vrijwilligers waren; Margriet van IVN Voerendaal was gestrand op het perron in Heerlen, omdat er in ZuidLimburg helemaal geen treinen reden.

Maar al die andere verenigingen dan uit het Noorden, Oosten en Westen van het land, waar waren die dan? Nou, daar waren wél de IVN begeleiders/professionals gekomen maar de verenigingen zelf hadden last-minute afgezegd. Het leverde wel een fraaie gebeurtenis op: nadat Margriet alsnog arriveerde, zaten we daar met 3 Limburgse vrijwilligers, 1 Gelderse en 14 begeleiders/professionals. Ik kreeg er een merkwaardig trots gevoel bij: de Limburgse afdelingen nemen uitdagingen aan en schuwen nieuwe dingen niet. Ze zetten door en zijn er gewoon, ondanks de reisproblemen en ultra-lange reisduur van en naar Amsterdam. We waren er!

De methode

Natuurlijk wisten via het voorgesprek in Roermond al dat de methode ‘Expeditie Nieuwe Gezichten’ niet echt een cursus is waar je netjes met opgevouwen beentjes, een hele dag braaf naar de docent luistert. Als deelnemer word je via een zgn ‘expeditie/ontdekkingstocht’ meegenomen op reis om je eigen organisatie te ‘herontdekken’, vanuit het oogpunt van de potentiële vrijwilliger – de nieuwe gezichten.

Je wordt dan begeleid door een zgn. expeditiebegeleider. Het is dus een soort ontdekkingstocht naar de sterke kanten van de organisatie IVN MGS en zo met elkaar te bepalen hoe we nieuwe gezichten/leden gaan vinden en interesseren. Natuurlijk hoort daar ook bij op welke wijze we IVN MGS aantrekkelijk maken voor nieuwe gezichten. We moeten ons ook bewust worden van de valkuilen en zwakten in onze vereniging, zodat we ze kunnen vermijden en nieuwe

Marjolein Lommen, expeditiebegeleidster

gezichten ook bij ons gaan blijven.

De expeditiebegeleiders van de IVN organisaties staan ons dan met raad en daad terzijde met tips, handreikingen, observaties en wat ze zoal zien bij ons. Op die manier kunnen we als vereniging onze kans op succes verzilveren. De expeditiebegeleider helpt ons aantrekkelijker, toegankelijker en bekender te maken om nieuwe gezichten aan ons te verbinden. Als start liet Jeroen van der Heijden, psycholoog, ons kennis maken met elkaar. Wie ben je, waar kom je vandaan, wat is je sterkste punt en waar ga voor? Vervolgens kregen we een inkijkje in de manier waarop je met de gereedschappen set van "De Expeditie Nieuwe Gezichten aan de slag kunt om nieuwe vrijwilligers/leden te werven.

Dat vraagt om een aantal bewuste keuzes. Waarbij je je leert te verplaatsen in de schoenen van de ander. Je werkt met kleine stapjes naar je doel.

Je krijgt dan inzicht in de drempels die een ander ervaart in onze IVN organisatie. Het is een methode die niet alleen bij de mogelijke vrijwilligers wat te weeg brengt, maar dus ook bij de je eigen organisatie. Want je wordt je bewust van de sterke kanten van je organisatie en de kanten waar nog wat te verbeteren valt.

Met andere woorden: de expeditie en ontdekkings-tocht hebben een bepaalde opbouw. Via een filmpje 'De klantreis' werden we bewust gemaakt van alle fases die een nieuwe vrijwilliger/lid ervaart. Vooral de warme ontvangst van een nieuwe potentiële vrijwilliger is erg belangrijk. Hij moet zich welkom voelen en nieuwsgierig gemaakt worden naar meer. Maar hoe werkt dat en wat we daarvoor moeten doen, zal de vereniging zelf moeten gaan bedenken. Gelukkig krijgen we bij dat bedenken en ontdekken hulp van de expeditiebegeleiders.

IVN MunsterGeleenSittard zal begeleid worden door Marjolein Lommen en later in het traject door Robbert Hesens, beiden van de IVN Limburg staf.

De Hortus Botanicus

Om inspiratie op te doen bij het bedenken van op welke manier we meer actieve leden kunnen vinden en binden, werden we naar de Hortus Botanicus gebracht die pal tegen het IVN gebouw aanligt. De idee was dat de bijzondere flora en fauna ons op ideeën brengt, immers de natuur om ons heen verleidt, motiveert en inspireert, door kleuren, vormen, geuren en gevoel. Iets waarmee we 'nieuwe gezichten' naar ons toe kunnen lokken.

Inspiratie

Samen met Marjolein Lommen kwamen we na een korte wandeling door de tropische kassen in de Hortus op het idee dat het belangrijk is van het geleerde een goede begrijpelijke vertaling voor de afdeling te maken. Een afdeling die 'met de stroom mee', in staat is geweest om telkens te bewegen en meerdere decennia overleefd is gebleven in een maatschappij die zich alle kanten op ontwikkelt. Dus geen grote reuze-stappen maar een 'go with the flow' aanpak, een mooie reis langs kronkelige paden en soms verrassende ontdekkingen.

Die ideeën kwamen bij ons op bij het zien van enkele grappige plantennamen en een 'zwevende reuze bloempot' naast een mooi langs een kabbelend beekje dat dwars door de hortus liep. Het werd ons duidelijk dat ook de natuur ontwikkelingsfases van lente, zomer, herfst, winter en weer lente, hanteert. Daarbij zijn overgangen wel duidelijk aanwezig, maar die zijn niet abrupt. Ook de natuur kent uitschieters maar ook grappige en speelse elementen.

We ontdekten in de zomerkas van de Hortus dat planten elkaar helpen om samen zich te ontwikkelen tot soms wel reuze planten. Ofwel we zoeken binnen IVN MGS vrijwilligers die willen helpen om de zoektocht naar nieuwe leden vorm te geven en te zorgen dat nieuwe leden een warme ontvangst krijgen een daarmee hun reis door IVN als een prettige start gaan ervaren.

Een van de dingen die daarbij helpen zijn de naamsbekendheid van IVN MGS te vergroten en meer zichtbaar te worden in diverse media zoals kranten, sociale media en de eigen vernieuwde website.

Dat vraagt dan wel om een groepje die heel gericht met een nog aan te reiken marketing gereedschapenset aan de slag gaan. Doel is om succesvol mee te liften in de IVN Limburg ledenwervingscampagne in mei-juni 2023 aanstaande.

De afsluiting

De kennismakingsdag werd afgesloten met het "Join the Jam" spel van de NOV "Mensen maken Organisaties". Dit spel zit uitgerukt in elkaar. Het is een spel met vraag en kanskaarten, waarbij de 'winnaar' van het spel diegene is met de meest succesvolle ideeën die de organisatie of afdeling vooruit helpen.

Met name de vraagkaarten zetten de spelers aan om na te denken over wat ze leuk vinden aan de afdeling, maar ook wat hun in de weg zit. Ofwel: je leert al spelende de sterkten en zwakheden, maar ook wat je eraan zou doen, ontdekken. Het wel een pittig spel, waar je even voor moet gaan zitten en een beetje begeleiding is ook wel nodig, want je raakt, zonder dat je dat meteen in de gaten hebt, met elkaar in gesprek over kernthema's die spelen.

Voorzien van al deze kennis trokken we 17:30 uur vol gedachten maar ook inspiratie Limburgwaarts en konden we samen in mijn lustig CO2 puffende auto napraten over deze bijzondere en merkwaardige dag.

Tekst: Reisbegeleider IVN-MGS Fred Vroomen

Donderdag 18 mei

Fietstocht. Op Hemelvaartsdag 18 mei organiseert IVN MunsterGeleenSittard een (familie)fietstocht over ca. 30 km vanuit haar heemtuin in Munstergeleen. Startpunt en finishpunt zijn de heemtuin aan het Steingraafpad 50 in Munstergeleen. U kunt starten tussen 11.00 en 13.30u.

De tocht zal u brengen langs diverse mooie groene wegen van onze omgeving, waarbij u hoofdzakelijk rijdt over fietspaden of over verkeersluwe wegen. Onderweg is er minimaal een mogelijkheid om even te pauzeren. Het parcours zal niet al te moeilijk zijn, zodat ook kinderen aan deze tocht kunnen deelnemen. Contactpersoon is Jan Weerts: tel 046 458 6075; e-mail: jlm.weerts@hccnet.nl

Website IVN MunsterGeleen-Sittard in een nieuw jasje

Vorig jaar heeft IVN Nederland een project gestart om alle IVN afdelingssites over te zetten van Drupal naar WordPress. Reden voor de overstap was voor IVN Nederland dat het beheer in Drupal drastisch zou veranderen door grote updates in het pakket. Daarnaast speelden kostenoverwegingen ook een rol. Ongeveer tegelijkertijd besloot de toenmalige webmaster van onze afdelingssite, Christina Claessen-Wolfs, haar werkzaamheden neer te leggen.

De livegang van de nieuwe website van IVN MunsterGeleenSittard heeft inmiddels plaatsgevonden en is in de nieuwe vorm te aanschouwen. Op de website kunnen jullie terecht voor informatie over de afdeling MunsterGeleenSittard, actuele nieuwsberichten en activiteiten van de afdeling. Tevens vinden jullie op de site uitgebreide informatie over de heemtuin, werkgroepen etc. Graag nodig ik iedereen uit om na 30 januari een kijkje te nemen op de nieuwe site: <https://www.ivn.nl/afdeling/munstergeleensittard>. Naast de website beschikt onze afdeling ook over een facebookpagina @ivnmunstergeleensittard waar in beknoptere vorm bovengenoemde informatie te vinden is.

Piet Huits, webmaster afdelingssite IVN MunsterGeleenSittard

**2-wielers
Hensels**
Munstergeleen - Maasmechelen

Voor de aankoop van de topmerken Gazelle, Rih en Bikkel kunnen wij u een goed advies geven volgens onze slogan: advies, kwaliteit en service, daar heeft u wat aan! Pascal Hensels, Overstraat 16, 6151 CN Munstergeleen.

Programma van activiteiten

Maandag 13 maart

Informatieavond Natuurgidsen-opleiding regio Maas en Mergelland. Aanvang 19.30 uur, Kasteeltuin Oud-Valkenburg, Oud Valkenburg 1, 6305 AA Schin op Geul Start opleiding 4 september 2023.

Zondag 2 april

Foto-ochtend voor liefhebbers van natuurfotografie. Op zondag 2 april organiseert IVN MunsterGeleenSittard een foto ochtend vanaf 08.30u in haar heemtuin. Belangstellende fotografen zijn van harte welkom om bij ochtendlicht foto's te komen maken van onze mooie biotopen, onze planten en waarschijnlijk ook insecten, vogels en andere dieren. In het voorjaar staan diverse planten, struiken en bomen prachtig in bloei.

We vinden het fijn, wanneer u uw fotobezoek vooraf bij ons aangeeft, zodat wij weten op hoeveel mensen wij kunnen rekenen. De ingang van de Heemtuin is gelegen aan het Steingraafpad 50 in Munstergeleen. Opgave bij Jan Weerts, tel: 046 458 6075; e-mail: jlm.weerts@hccnet.nl

Zondag 16 april

Bloesemwandeling van 10.00 - 12.00 uur door Kees Blankers. Vertrek Lintjesweg Munstergeleen bij de brug over de Geleenbeek. Opgave bij Kees Blankers 06-54643992, e-mail Kees.blankers@telfort.nl.

Zondag 23 april

Ochtendwandeling rondom Abshoven Munstergeleen. Vertrek om 10.00 uur vanaf de parkeerplaats van Abshoven. Gids Harrij Gijsen zal tijdens de wandeling iets vertellen over de geschiedenis van Abshoven. Indien mogelijk zal ook een bezoek worden gebracht aan Huize Koekamp. Opgave bij Harrij Gijsen, tel. 0610695944.